

Modalități de stimulare a creativității la preșcolari

Prof. înv. preșcolar MOLDOVAN LENUȚA

Grădinița cu P.P. Nr. 5, ZALĂU, Jud, SĂLAJ

Stimularea creativității este un demers educațional complex ce cuprinde simultan fenomene de activare, antrenare, cultivare, și dezvoltare a potențialului creativ. În acest scop este necesară utilizarea adecvată a diferitelor metode și procedee specifice de stimulare și antrenare a creativității individuale și de grup în toate momentele zilei și în toate domeniile de activitate.

Pentru a pune în valoare potențialul creativ al copiilor, educatoarea trebuie să folosească acele metode active- asociative, care pun accentul pe libertatea de acțiune, în care copiii devin participanți la găsirea răspunsurilor, pot avea inițiativă, pot pune întrebări, pot discuta și pot propune soluții. Acest lucru se poate realiza aproape în fiecare tip de activitate, cu condiția ca educatoarea să nu obstrucționeze, să nu pună bariere între ea și copil („stai pe scaun”; „răspunzi când te întreb”; „ridică mâna când vrei ceva” etc) sau să elimine răspunsul, copilului, de multe ori fantezist, numai pentru că ea are în minte un anumit răspuns și insistă până îl obține, celelalte fiind catalogate drept răspunsuri greșite. În cele ce urmează, voi face referire la câteva din modalitățile prin care se poate stimula creativitatea copilului preșcolar în grădiniță și nu numai:

Jocul, ca activitate fundamentală a copilăriei, oferă copilului câmp larg de combinare și recombinație a propriilor reprezentări de care dispune la un moment dat.

La vârsta preșcolară **jocurile de construcție** alcătuiesc o variantă importantă a jocurilor specifice acestei vârste. Aflate în corelație cu toate variantele jocului accesibile copiilor, acestea contribuie la îmbogățirea cunoștințelor, la perfecționarea și dezvoltarea deprinderilor motrice, la dezvoltarea spiritului de observație, stimulează procesul căutării și descoperirii, trezesc curiozitatea contribuind la formarea: unei gândiri originale și productive, a imaginației creatoare, la dezvoltarea motivațiilor, a intereselor, la educarea în spiritul dragostei pentru muncă, la cultivarea gustului pentru frumos. În jocurile sale de construcție, copilul se sprijină pe observațiile exterioare. Transpunându-se imaginar într-unul din cele mai impresionante domenii ale muncii oamenilor, acela al construcțiilor, copiii mănuiesc de cele mai multe ori, simbolic materialele și uneltele miniaturale întâlnite, își încearcă îndemânarea și priceperea cerute de acțiunea începută. Își exersează pe această cale imaginația și gândirea creatoare, spiritul de observație, emoțiile și sentimentele superioare, cât și capacitatea de a duce la bun sfârșit lucrul început deja, de a lega între ei raporturi social-morale promovate de societatea în care trăiesc. În jocurile de construcție se întâlnesc cele mai fanteziste lucrări: nave spațiale, roboți, sateliți, case cu forme ciudate, oameni care pot face acțiuni imposibile în lumea reală (zboară, se topesc, se volatilizează și dispar, folosesc anumite substanțe sau energii pentru a-i „invia” pe cei „morți” în diferite bătălii etc

În **jocurile de creație** copiii sunt, pe rând: mame, tați, educatoare, doctori, vânzatori, polițiști, cosmonauți, constructori, șoferi, mecanici, brutari, farmaciști, zidari, șefi, executanți etc Dacă la început se joacă după regulile impuse de adult, mai târziu

jocul și regulile acestuia se îmbogățesc, devin mai complexe; numărul participanților se mărește sau se micșorează în funcție de necesități; se creează personaje noi, inedite iar obiectele primesc alte funcții. Jocurile lor, în virtutea experienței sociale de care dispun, sunt jocuri imitative, dar există o nuanță de creativitate și în imitație. În jocurile sale, copilul are rol de adult, îmbrăcând categorii diversificate (rol de educator, de părinte, de doctor etc). Conținuturile jocului de rol sunt influențate la această vârstă, atât de impresiile directe, dar mai ales de unele elemente educative din basme și povestiri.

În **jocul cu subiecte din basme și povestiri** copiii transpun fapte povestite, având prilejul de a reproduce conținutul respectiv, nu numai prin cuvânt, dar și prin alte mijloace de expresie (gesturi, mimică), de a-și exercita imaginația și gândirea creatoare. Copiii interpretează atât roluri pozitive cât și negative. În desfășurarea jocului accentul cade pe interpretarea rolului, pe timbrul vocii, pe mimică și pantomimă, pe imitație și improvizație. Improvizând, copilul își găsește cadrul de afirmare și dezvoltare. Lăsat să se manifeste liber el improvizează deosebit de frumos, întrucât improvizația copilului se sprijină pe fantezie, pe experiența activ însușită, pe mobilitatea minții, a cuvântului și a gestului. Improvizația copilului este o formă de manifestare a creativității sale prin care își realizează dorințele de moment. Prin joc copiii ajung la diferite descoperiri, își antrenează capacitățile de a acționa creativ, deoarece strategiile jocului sunt, în fond, strategii euristice, în care se manifestă istețimea, spontaneitatea, inventivitatea, inițiativa, îndrăzneala etc.

Jocul didactic, pentru a rămâne joc, adică pentru a fi antrenant și viu trebuie să includă elementele de joc. Acestea pot apărea și din îmbinarea activității cu unele situații imaginare, prin determinarea copiilor de a crea, lăsându-le liberă imaginația, încurajându-le spontaneitatea și dezvoltându-le spiritul de observație. Creativitatea verbală se exprimă prin fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea și elaborarea vorbirii. Pornind de la unele concepte de bază, copilul va fi stimulat prin intermediul jocului didactic să construiască expresii verbale, să le găsească cât mai multe semnificații, să le combine în construcții cât mai bogate, mai suple și diversificate. Copilul de vârstă preșcolară se joacă cu cuvintele, este atras de anumite sonorități, creează uneori cuvinte pentru a-și compensa lacunele în exprimare. Răspunzând unor sarcini simple (denumirea unor cuvinte care încep cu o silabă dată), copilul dovedește fluență și flexibilitate verbală.

Activitățile artistico-plastice sunt modalități eficiente de stimulare a actului creator prin toate formele de organizare. Ca modalitate artistică de exprimare, desenul reprezintă pentru copii cu totul altceva decât pentru adulți. Copilul vede lumea cu ochii proprii și numai după aceea începe să o perceapă așa cum o vede adultul. Aceasta nu înseamnă că desenele copilului sunt expresia unei percepții denaturate a realității obiective. În procesul desenării, copilul se identifică cu propria experiență și astfel descoperă propria sa cale de cunoaștere și de expresie. Copilul se joacă cu creioanele pe hârtie chiar de la vârste la care nu știe să țină în mână nici creionul, nici hârtia: dă jocului o semnificație, imitată din activitatea adultului și treptat, pe măsură ce-și formează deprinderi de lucru (cu creionul, hârtia, pensula), desenează forme noi, creează fără a mai imita în totalitate. Unele dimensiuni ale creativității (fluiditate, flexibilitate, originalitate, elaborare) le întâlnim, din plin, în desenele lor. În desen copiii redau imagini care reflectă realitatea înconjurătoare: diferite aspecte din natură, din munca oamenilor, scene din basme și povestiri, figura unor oameni. Jocul cu diverse culori sau forme este jocul apropierii de sensuri multiple ale lumii reale, dorite și imaginate.

Pictura le permite copiilor, asemeni desenului, să redea mișcarea și nuanțele de culoare. Copiii îndrăgesc aceste activități, lucrează cu plăcere și le solicită des în perioadele din zi destinate jocurilor și activităților alese. Pentru majoritatea copiilor desenul și pictura reflectă cu adevărat jocul imaginației și al plăcerii de a lucra cu creioane colorate, cu carioca și acuarele. Când stăpânesc tehnica desenului și a picturii copiii talentați realizează în aceste activități chiar performanțe. Învățându-i pe copii să observe natura și să încerce să o redea prin anumite modele și culori, stimulându-le curiozitatea și interesul pentru acest gen de activități și oferindu-le cadrul în care ei să se poată desfășura tot atât de bine ca și prin limbaj, îi ajutăm să se exprime independent și creator. În acest mod, copilul își dezvoltă abilitatea vizuală și manuală, își exersează capacitatea reprezentativă, imaginația, forța de creație, perseverența, voința, inițiativa. Aceste abilități descoperite și exersate, întărite și de înclinații native, pot deveni în timp aptitudini pentru desen și pentru creații în acest domeniu. Pictura, alături de celelalte activități artistico-plastice, constituie o activitate prin care jucându-se, copiii oferă posibilitatea adultului să constate felul cum percep și înțeleg lumea, ce i-a impresionat mai mult din multitudinea aspectelor văzute, ce le-a reținut atenția, să descopere interesele și năzuințele lor

În **dactilopictură** li se dă libertatea să-și aleagă tema, apoi sunt îndrumați să-și aleagă materialul preferat (foaie de hârtie, faianță, pietre, lemn) și să se gândească ce ar dori să picteze pe suprafața aleasă. Prin contactul mâinii directe cu hârtia, copiii încep de la grupa mică să știe cum să-și dozeze efortul la apăsare, ating ușor hârtia cu degetul arătător sau cu mișcări fine ale degetelor și ale mâinii întregi. În dactilopictură se pot folosi toate cele cinci degete ale mâinii drepte sau după caz întreaga mână. Folosind această tehnică, mâna copilului capătă o mai mare flexibilitate, o mai mare siguranță, iar mușchii mici ai mâinii se dezvoltă și se întăresc. Această tehnică de lucru are darul de a trezi interesul copiilor pentru activitatea de pictură, stimulându-le independența și creativitatea.

Și **modelajul** este îndrăgit de copii încă de la grupa mică. În lucrările de modelaj ei reprezintă subiecte diverse, realizează lucrări originale, despre aspectele concrete ale realității înconjurătoare. Materialul variat (lut, plastilina colorată) și procedeele diverse însușite de către copil (aplatizare, adâncire, lipire, îndoire, împletire, suprapunere etc.) îi ajută să creeze teme variate, originale și deosebit de reușite.

Copilul de vârstă preșcolară este caracterizat ca fiind un bun observator al realității, de cele mai multe ori acesta amestecă realul cu creația fanteziei sale, aspect remarcat și în cadrul **activităților practice**. Activitățile practice sunt foarte atractive pentru copil, pentru că îl pun în situația de a domina însușirile particulare ale materialelor, de a-și exercita imaginația și funcțiile creatoare. Destul de repede, copilul își însușește tehnicile de lucru într-o activitate practică, după care o poate desfășura liber. Dacă activitățile practice se vor desfășura în condiții favorabile, adică se vor amenaja spații adecvate, materiale variate și un ambient atractiv, activitățile practice pot constitui cadre favorabile pentru manifestarea creativității copilului. După ce copiii au fost inițiați cu tehnica de lucru și și-au format deprinderile practice (înșirare, lipire, bobinare, înnodare, îndoire, tăiere, tratarea suprafețelor, îmbinare, festonare, împletire, cusături, țesături) aceștia vor fi capabili să realizeze produse originale, inedite.

Dimensiunile creativității verbale-originalitatea, fluiditatea, flexibilitatea vor face un salt semnificativ la această vârstă prin desfășurarea atractivă a activităților de educarea

limbajului. Activitatea de **povestire** (Povestirile după un șir de ilustrații; Povestirile cu început dat create de copii; Povestiri compuse după jucării sau personaje îndrăgite; Povestiri după desenele copiilor; Povestirea creată în relație cu o situație – problemă sau dilematică, Povestirea cu transfer de cunoștințe) are valențe informative și formative. Copiii asimilează diverse informații, dar în același timp prin povestiri, povești și basme li se satisface nevoia de cunoaștere și afectivitate, se stimulează imaginația și se constituie cadrul optim de exersare a capacității creatoare. Evenimentele reale ale copilăriei sunt transformate în lumea poveștilor prin intermediul fanteziei, al imaginației lui debordante. Gustul pentru peripeții, pentru întâmplări fantastice, pentru exagerări, este specific acestei perioade. Pornind de la un fapt simplu (o întâmplare, un personaj, o jucărie), copiii creează cu o deosebită plăcere o povestire, îmbinând realul cu imaginarul. În povestirile lor, copiii au o înclinație pentru dialoguri care animă relatările. Sunt fascinați de dialoguri cu animale, obiecte, fenomene cu care ei sunt convinși că pot vorbi. Cuvintele povestirilor exprimă trăirile afective ale copiilor, creând o lume miraculoasă. Povestind un basm cunoscut, păstrând motivele povestirii inițiale, copiii pot modifica într-un fel original conținutul ei, pot face transferuri ale personajelor de la o poveste la alta, îmbogățindu-l cu elemente personale.

Lectura după imagini constituie un mijloc eficient de stimulare a potențialului creativ atunci când este desfășurată corespunzător. „Citirea” conținuturilor nu se limitează doar la descrierea imaginilor sau la enumerarea elementelor din tablou ci poate deveni o autentică creație verbală. Elementele de creativitate pot fi realizate prin întrebări problemă, care solicită copiii la un anumit tip de investigație, la a găsi cauzele unor fenomene prezentate în imagine sau a-și imagina urmările unor fapte prezente. Toate aceste manifestări creative ale copilului sunt originale în raport cu experiența sa individuală, constituind premise pentru viitoarele produse creative.

Putem vorbi deci de creativitatea (ca potențial) copilului de vârstă preșcolară, remarcată în diferite activități specifice vârstei și de stimularea ei în toate momentele zilei. Stimularea potențialului creativ se poate face prin satisfacerea și dezvoltarea disponibilităților de care dispune copilul: imaginație liberă și debordantă, curiozitate, trebuință de autoexprimare, de independență, de investigare, de cunoaștere și de progres întâlnite la vârsta preșcolară.

Ansamblul trăsăturilor dominante existente la vârsta preșcolară: imaginația liberă și debordantă, curiozitatea, spontaneitatea și animismul gândirii, care mijlocesc interferența lumii personale cu lumea înconjurătoare, constituie disponibilități psihologice pe care se fundamentează procesul de stimulare a creativității copilului la această vârstă. Potențialul creativ este o trăsătură ce există latent în fiecare copil și care poate fi dezvoltată într-un mediu socio-educational stimulat.

Pot fi responsabili pentru stimularea creativității copilului preșcolar, adulții care se ocupă de creșterea, educarea și formarea lui: părinții frații, bunicii și cadrele didactice. Aceștia, prin trăirile afective pe care le declanșează față de copil, prin forma de motivație pe care o stimulează, prin încurajările și aprecierile manifestate față de conduita activă a copilului, contribuie la dezvoltarea capacității lor creative.

Bibliografie:

Dincă, M. (2001). *Teste de creativitate*. București: Editura Paideia.

Dănescu, E. (2009) *Stimularea creativității la vârsta preșcolară*. Pitești: Ed. Paralela 45.

Ezechil, L. și Păiși Lăzărescu, M. (2001). *Laborator preșcolar*. București Ed. V&I Integral

Landau, E. (1979). *Psihologia creativității*. București: Editura Didactică și Pedagogică.